85- KITABU'L-FERÂIZ
1- Ferîzalar Ilminin Ögretilmesi Babi
2- Peygamberdin: "Biz (peygamberler) mirasçi olunmayiz- Biz ne birakmissak sadakadir" Kavli Babi
3- Peygamber(S)'In: "Her kim bir mal birakirsa, o kendi ailesine âiddir" Kavli Babi
4- Erkek Ve Kiz Çocugunun Babasi Ve Anasindan Alacagi Mîrâs Paylari Babi
5- Kiz Çocuklarinin Mîrâsi Babi
6- Ölünün Oglu Hayâtta Olmadigi Zaman, Oglunun Ogluna Âid Mîrâsi Beyân Babi
7- Ölünün Bir Kizinin Beraberinde Ogulun Bir Kizinin Mîrâsi Babi
8- Babanin Ve Erkek Kardeslerin Beraberinde Dedenin Mîrâsi Babi
9- Ogul Ve Diger Mirasçilarin Beraberinde Zevcin Mirasi Babi
10- Çocuk Ve Diger Mirasçilarin Beraberinde Zevce Kadinin Ve Kocanin Miraslari Babi
11- Kizlarin Beraberinde Kizkardeslerin Mîrâsi Babi -Ki Onlar Asabedirler-
12- Erkek Ve Kizkardeslerin Mîrâst Babi
13- Bâb:
14- Iki Amcaoglu Babi; Ikisinden Biri Ana-Bir Kardes, Digeri Kocadir
15- Zevu'l-Erhâm(In Hükmü) Babi
16- Aralarinda La'netlesme Olanlarin Mîrâsi Babi
17- Kadin Hürre Olsun Yâhud Câriye Olsun, Ondan Dogan Çocuk, Döseginde Dogdugu Kimseye Âiddir Babi
18- Bâb: Velâ (Yânî Velîlik Hakki) Hürriyete Kavusturan Kimseye Âiddir Ve Bulunmus Çocugun Mîrâsi?
19- Saibenin Mîrâsi Babi
20- Efendilerine Âid Olmadigini Iddia Eden Kimsenin Günâhi Babi
21- Bâb: Bir Adam Diger Bir Adamin Elleriyle Islâm'a Girerse
22- Kadinlarin Velâdan Mîrâs Almalari Babi
23- Bir Ailenin Azâdli Kölesi, O Ailedendir Ve Kizkardes Oglu Da Onlardandir Babi
24- Esirin Mîrâsi Babi
25- Bâb: Müslüman Kâfire, Kâfir De Müslümâna Mîrâsçi Olmaz
26- Hristiyan Kölenin; Kendisine Hürriyetini Satin Alma Yazismasi Yapilmis Hristiyanin Mîrâsi Ve Çocugunu Inkâr Edip Uzaklasan Kimsenin Günâhi Babi
27- Bir Erkek Kardes Yâhud Erkek Kardes Oglu Iddia Eden Kimse Babi
28- Kendi Babasindan Baska Bir Kisiye Mensûbluk Iddia Eden Kimse(Nin Günâhini Beyân) Babi
29- Bâb: Bir Kadin Bir Ogul Îddiâ Ettigi Zaman?
30- Kaaif (Yânî Iz Tâ'kîbcisînin Hükmü) Babi

Rahman ve Rahîm olan Allah'in ismiyle

85- KITABU'L-FERÂIZ

(Ferîzalar, yâni Mîrâs Paylari Kitabi) [1]

Ve Yüce Allah'in su kavli:
"Allah size mîrâs taksimim söyle tavsiye eder:
Çocuklariniz hakkinda erkege iki disinin payi mikdâridir. Eger çocuklar ikiden fazla kadinlar iseler, ölünün biraktiginin üçte ikisi onlarindir. Disi evlâd bir tek ise, o zaman terikenin yarisi onundur. (Ana babaya gelince:) Ölenin çocugu varsa, ana-babadan herbirine terikenin altida biri verilir. Çocugu olmayip da ona ana ve babasi mirasçi olduysa, üçte biri anasinindir. (Erkek, disi) kardesleri varsa, o vakit altida biri anasinindir.
(Fakat bütün bu hükümler) ölenin edecegi vasiyetin yerine getirilmesinden veya borcunun ödenmesinden sonradir. Siz babalarinizdan ve ogullarinizdan hangisinin fâide yönünden size daha yakin oldugunu bilmezsiniz.
Bunlar Allah'tan birer ferîzadir. Sübhesiz ki Allah hakkiyle bilicidir. Yegâne hüküm ve hikmet sahibidir. Zevcelerinizin çocugu yoksa, terikesinin yarisi sizindir. Eger onlarin çocugu varsa size terikesinden dörtte bir vardir. (Fakat bu da) onlarin edecekleri vasiyet ve borçtan sonradir. Eger çocugunuz yoksa, biraktiginizdan dörtte bîri onlarindir (yâni zevcelerinizindir).
Sayet çocugunuz varsa, terikenizden sekizde biri edeceginiz vasiyet ve borcun ödenmesinden sonra-yine onlarindir. Eger mirasi aranan erkek veya kadin, çocugu ve babasi olmayan bir kimse olur ve onun erkek veya kizkardesi bulunursa, bunlardan herbirinin hakki altida birdir. Eger onlar da bu mikdârdan çok iseler, o hâlde onlar Ölünün edecegi vasiyet ve borçtan sonra üçte birde ortaktirlar. (Gerek vasiyette, gerek borç ikrarinda mirasçilara asla) zarar verici olmamalidir. (Bu emirler ve hükümler) Allah'tan size bir vasiyettir. Allah hakkiyle bilendir, halimdir'" (en-Nisâ: 11-12) [2]

1-.....Bize Sufyânibn Uyeyne, Muhammed ibnu'l-Münkedir'den tahdîs etti ki, o Câbir ibn Abdillah(R)'tan söyle derken isitmis-tir: Ben hasta oldum. Rasûlullah (S) ile Ebû Bekr yürüyerek, bana hasta ziyaretine geldiler. Bana geldiklerinde ben bayildim. Rasûlullah abdest aldi ve abdest suyundan benim üzerime döktü. Ben ayil-dim. Kendisine:
— Yâ Rasûlallah! Ben malim hususunda nasil yapayim? Ben ma-nm hususunda nasil hükmedeyim? diye sordum.
Rasûlullah bana hiçbir cevâb vermedi. Nihayet, mîrâs paylari âyeti indi [3].

1- Ferîzalar Ilminin Ögretilmesi Babi

Ukbetu'bnu Âmir el-Cuhenî (R): Zannedicilerden önce, yâni zann ile konusanlardan önce, ilmi iyi ögreniniz! Demistir [4].

2-.....Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) söyle buyurdu: "Sizleri zarindan sakindiririm. Çünkü zann, (hâtira gelen) sözlerin en yalanidir. Birbirinizin eksikligini görmeye ve isitmeye çalismayiniz, birbirlerinizin husûsî ve mahrem hayâtini arastirmayiniz. Bir-birlerinize karsilikli kin beslemeyiniz, birbirinize arka döndürüp yüz çevirmeyiniz. Ey Allah'in kullari! Birbirinize kardesler [5]

olunuz!" .

2- Peygamberdin: "Biz (peygamberler) mirasçi olunmayiz- Biz ne birakmissak sadakadir" Kavli Babi

3-..... Bize Ma'mer ibn Râsid, ez-Zuhrî'den; o da Urve'den;
o da Âise(R)'den söyle haber verdi: Fâtima ile el-Abbâs aleyhima's-selâm Ebû Bekr'e geldiler de Rasûlullah(S)'tan miraslarini arastiriyorlardi. Onlar o zaman Ebû Bekr'den Fedek ve Hayber arazîlerinden hisselerini istiyorlardi. Ebû Bekr onlara söyle dedi:
— Ben Rasûlullah'tan isittim: "Biz (peygamberler cemâatinin terikesi) mirasçi olunmayiz. Bizim biraktigimiz her mal sadakadir. Muhammed ailesi ancak bu maldan yerler" buyuruyordu.
Ebû Bekr:
— Vallahi ben Rasûlullah'm o malda yapmakta oldugunu gördügüm hiçbirseyi terketmem, muhakkak onu yaparim! dedi.
Râvî: Iste Fâtima bundan dolayi Ebû Bekr'den ayrildi da ölünceye kadar onunla konusmadi, dedi [6]
.

4-..... Bize Abdullah ibnu'l-Mubârek, Yûnus'tan; o da ez-Zuhrî'den; o da Urve'den; o da Âise(R)'den haber verdi ki, Peygamber (S): "Bizpeygamberler cemâati mîrâs olunmayiz. Bizim biraktigimiz her mal sadakadir (yânî mülkiyeti Allah'a âid vakiftir)" buyurmustur.

5-..... Ibn Sihâb söyle dedi: Bana Mâlik ibnu Evs ibnu'l- Hadesân haber verdi.
Ibn Sihâb söyle devam etti: Muhammed ibn Cubeyr ibn Mut'im bana, Mâlik ibn Evs'in gelecek olan hadîsinden bir kismini zikretmisti. Ben vasitasiz olarak bu hadîsi bizzat Mâlik ibn Evs'ten isitmek için gidip huzuruna girdim ve kendisine bu hadîsi sordum. O söyle dedi: Ben gidib Umer ibnu'l-Hattâb'in huzuruna girdim. Bu sirada Halîfe Umer'in kapicisi (yânî tesrifatçisi) Yerfâ içeriye geldi.de:
— Ey Mü'minlerin Emîri! Usmân, Abdurrahmân ibn Avf, Zu-
beyr ibnu'l-Avvâm, Sa'd ibn Ebî Vakkaas geldi, içeri girmeye izin isterler, izin verir misin? dedi.
Umer:
— Evet, dedi.
(Onlar girdiler, selâm verip oturdular.) Biraz sonra Yerfâ yine
geldi de:
— Alî ile Abbâs da geldiler, izin verir misin? dedi. Umer:
— Evet, dedi.
Bunlar da girdiler. Selâmdan sonra Abbâs:
— Ey Mü'minlerin Emîri! Benimle su Alî arasinda hükmet! dedi.
(Abbâs ile Alî arasinda, Allah'in fey' olarak Rasûlullah'a tahsîs buyurdugu Benû'n-Nadr hurmaligindan dolayi niza' ve ihtilâf vardi da Alî ile Abbâs birbirlerine dil uzatmislardi.)[7]
Umer, hazir bulunan topluluga:

— Gök ve Yer izniyle ayakta durmakta olan Allah hakki için sorarim: Sizler Rasûlullah'in "Bizpeygamberler camiasinin terekesi vâris olunmaz. Bizim biraktigimiz her mal sadakadir (vakiftir)" buyurdugunu ve bu sözüyle Rasûlullah'in kendi nefsini kasdetmekte oldugunu biliyorsunuz degil mi? dedi.
Usmân ve arkadaslari toplulugu:
— Evet, Rasûlullah böyle buyurdu! diye tasdîk ettiler. Bunun üzerine Umer, Alî ile Abbâs'a dönüp:
— Rasûlullah'in kendisini kasdederek böyle buyurdugunu siz de bilirsiniz degil mi? dedi.
Alî ve Abbâs:
— (Evet) Rasûlullah böyle buyurmustur, dediler. Bunun üzerine Umer:
— Simdi ben size bu malin hukukî vaziyetini söyleyip bildireyim! diye söyle îzâh etti: Allah Taâlâ bu fey'de tasarrufu Rasûlü'ne tahsîs buyurdu. O'ndan baska kimseye bu hakki vermedi. Azîz ve Celîl olan Allah: "Allah 'in onlardan Rasûlü 'ne verdigi fey'e gelince, siz bunun üzerine ne ata, ne deveye binip kosmadiniz. Fakat Allah, rasûllerini dileyecegi kimseler üzerine musallat edip hâkim kilar ve Allah herseye hakkiyle kaadirdir" (ei-Hasr: 6) buyurmustur. Bu malda tasarruf sâde Rasûlullah'in hakki idi. Sonra vallahi bu mala sizden baska kimse istirak etmedi. Ve sizin zarariniza kimse tasarruf da iddia etmedi. Rasûlullah bu fey' malinin nemasini sizlere vermis ve aranizda taksîm etmistir. Nihayet fey'den bu malin asli mahfuz kaldi. Peygamber bu maldan ailesinin bir senelik nafakasini ayirir, onlari infâk ederdi. Sonra bundan arta kalani alir, onu da Allah malinin sarfedilecegi yerlere sarfederdi (cihâd yoluna ve bütün müslümânla-rin yararlanacaklari âmme islerine harcardi). Bu mali Rasûlullah kendi hayâtinda böyle kullandi. Ey topluluk, sizlere Allah adiyle soruyorum: Sizler bunun böyle oldugunu biliyor degil misiniz? dedi. Onlar da:
— Evet, böyledir! diye tasdîk ettiler. Sonra Umer, Alî ile Abbâs'a hitaben:
— Sizin ikinize de Allah adiyle soruyorum: Sizler de bunun böyle oldugunu biliyorsunnz degil mi? dedi.
Onlar da:
— Evet, deyip tasdîk ettiler. Umer söyle devam etti:
— Sonra Allah, Peygamberini vefat ettirdi. Ebû Bekr: Ben Rasûlullah'in velîsiyim, yânî vekîliyim, dedi ve o mallara el koydu ve Rasûlullah'in kullandigi gibi kullandi. Sonra Allah Ebû Bekr'i vefat ettirdi. Ben de Allah Rasûlü'nün velîsinin velîsiyim dedim ve emirligimin ilk iki yilinda bu mallara el koydum. Ve Rasûlullah ile Ebû Bekr'in bu mallarda yaptiklari gibi kullanip onlari idare ettim. Sonra ikiniz müstereken bana geldiniz. Sözünüz bir idi, isiniz derli toplu idi (aranizda hiçbir çekisme yoktu. Sonra ayri ayri geldiniz). Ey Abbâs, sen bana geldin, benden kardesinin oglundan isabet eden hisseni istiyordun. Bu Alî de bana geldi, karisinin babasindan payina isabet eden hissesini istiyordu. Ben sizlere: Isterseniz bu hurmaliklari size bu sartla (Rasûlullah ile Ebû Bekr'in ve benim idare ettigim sekilde idare etmek sartiyle) geri vereyim, dedim (ve böylece size verdim). Simdi benden bundan baska bir hüküm mü istiyorsunuz? Gök ve Yer izniyle, iradesiyle ayakta duran Allah'a yemîn ederim ki, ben kiyamet kopuncaya kadar bu mallar hakkinda bundan baska bir hüküm vermem. Eger siz idareden âciz olduysaniz, mallan bana geri veriniz, ben onlari sizin hesabiniza yeterlilikle idare ederim, dedi [8].

6-.....Bana Mâlik, Ebu'z-Zinâd'dan; o da el-A'rec'den; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti ki, Rasûlullah (S) söyle buyurmustur: "(Vefatimda) benim mirasçilarim dînâr (ve dirhem) paylasmazlar. Biraktigim sey (yânî hurmaliklar), kadinlarimin nafakalarindan ve isçimin ücretinden sonra geri kalani sadakadir" [9].

7-.....Bize Abdullah ibnMesleme, Mâlik'ten; oda îbnSihâb'dan; o da Urve'den; o da Âise(R)'den söyle tahdîs etti: Rasûlullah (S) vefat ettigi zaman Peygamber'in zevceleri Usmân ibn Affân'i Ebû Bekr'e göndermeyi ve Peygamber'den olan mîrâs paylarini almayi istediler.
Âise dedi ki: Bunun üzerine Âise onlara:
— Rasûlullah "Biz mîrâs olunmayiz, bizim terikemiz sadakadir" buyurmus degil mi? dedi (böylece onlari bu isteklerinden vazgeçir-di) [10].

3- Peygamber(S)'In: "Her kim bir mal birakirsa, o kendi ailesine âiddir" Kavli Babi

8-.....Ibn Sihâb dedi ki: Bana Ebû Seleme, Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S) söyle buyurmustur: "Ben mü'minlere kendi öz nefislerinden daha yakinimdir. Her kim üzerinde borç oldugu hâlde ölür ve o borcu ödeyecek birsey birakmazsa, onu ödemek bize âiddir. Her kim de bir mal birakirsa, o da kendi mîrâsçilann-dandir" [11].

4- Erkek Ve Kiz Çocugunun Babasi Ve Anasindan Alacagi Mîrâs Paylari Babi

Zeyd ibn Sabit söyle demistir: Bir erkek veya bir kadin bir kiz çocugu birakirsa, o kiz çocuguna, terikesinin yarisi verilir. Eger kiz çocuklar iki tane veya daha çok iseler, terikenin üçte ikisini alirlar.
Eger onlarin beraberinde babalarindan olma bir erkek kardesleri varsa, bu takdirde bunlara mîrâsta ortak bulunan kimse ile (meselâ baba ile) baslanip, evvelâ onun payi verilir.
Onun payindan arta kalan, oglanla kizlar arasinda "Erkege iki disinin payi" ölçüsüyle taksim edilir [12].

9-.....Bize Abdullah ibn Tâvûs, babasi Tâvûs ibn Keysân el- Yemânî'den; o da Ibn Abbâs(R)'tan tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Mirâs paylarini (Kur'ân'da bildirilen) sahihlerine veriniz. Bu paylardan geri kalan herhangi birsey de baba tarafindan en yakin olan er kisiye âiddir" buyurmustur [13].

5- Kiz Çocuklarinin Mîrâsi Babi [14]

10-.....Sa'd ibn Ebî Vakkaas (R) söyle demistir: Ben Mekke'de siddetli bir hastaliga yakalandim ki, hemen hemen ölüme yaklasmistim. Bu sirada Peygamber (S) hasta ziyareti yapmak üzere bana

geldi. Ben:
— Yâ Rasûlallah! Benim çok malim vardir. Bana kizimdan baska vâris olacak kimse de yoktur. Bu durumda ben malimin üçte ikisini sadaka yapayim mi? diye sordum.
— "Hayir (tasadduk etme)/" buyurdu. Ben:
— Yarisini sadaka yapayim mi? dedim. Rasûlullah yine;
— "Hayir!" buyurdu.
Ben, üçte bir'i sordum. Rasûlullah:
— "Üçte birde büyüktür. (Ey Sa'd!) Senin çocugunu zenginler olarak birakman, muhtaçlar ve insanlara (sadaka için) ellerini açar bir hâlde birakmandan hayirlidir, Sübhesiz sen infâk edecegin herbir nafakadan muhakkak sevaba nail kilinacaksin. Hattâ (yemek yerken) esinin agzina kaldirip verecegin lokmadan da ücrete nail kilinacaksin" buyurdu.
Ben yine:
— Yâ Rasûlallah! Ben hicretinden geriye mi kalacagim? dedim. Rasûlullah:
— "Hayir, sen benim ardimda (asla bizden) geri kalmazsin. (Sayet burada kalir da) Allah rizâsini isteyerek herhangibir amel yaparsan, elbette onunla merteben yükselecek, derecen artacaktir. Öyle ümtd ediyorum ki, sen benim ardimdan uzun zaman geri birakilip yasaya-
çaksin, hattâ senden birtakim kavimler faydalanacaklar, diger birtakimlari da zarar göreceklerdir. Lâkin en çaresiz olan Sa'd ibn Havle'diri" buyurdu [15].
Râvî, Peygamber'in bu sözünü tefsîr ederek: Rasûlullah, Sa'd ibn Havle Mekke'de öldügü için ona acir, üzülürdü, demistir.

Râvî Sufyân ibn Uyeyne: Sa'd ibn Havle, Âmir ibn Lueyy ogul-Ian'ndan bir adamdi, demistir [16].

11-.....el-Esved ibn Yezîd söyle demistir: Muâz ibn Cebel, Yemen'de bize bir muallim ve bir emîr olarak geldi. Biz kendisine bir kizi ile bir kizkardesini geride birakarak vefat etmis olan bir adamin mîrâsim sorduk. Muâz, terikesinin yarisini kiza, yansini da kizkar-dese verdi [17].

6- Ölünün Oglu Hayâtta Olmadigi Zaman, Oglunun Ogluna Âid Mîrâsi Beyân Babi

Ve Zeyd ibn Sâbit söyle demistir:
Ogullarin sulbî çocuklari, kendileriyle ölü arasinda bir erkek çocuk bulunmadigi zaman, ölünün çocugu menzilesindedirler. Ogullarin erkek çocuklari, ölünün erkek çocuklari gibidirler.
Ogullarin kiz çocuklari da ölünün kizlari gibidirler.
Ogullarin çocuklari, ogullar gibi mîrâs alirlar ve ogullar, kendilerinden asagidakileri mirastan men' eder olduklari gibi ogullarin ogullari da kendilerinden asagidakileri mirastan men' ederler. Ve ogulun çocugu, ogulla beraber mîrâs almaz [18].

12-.....Ibn Abbâs (R) söyle demistir: Rasûlullah (S): "Mîrâs paylarini (Kur'ân'da bildirilen) sahihlerine veriniz. Bu paylardan geri kalan herhangi birsey de baba tarafindan en yakin olan er kisiye âiddir" buyurdu [19].

7- Ölünün Bir Kizinin Beraberinde Ogulun Bir Kizinin Mîrâsi Babi

13-.....Bize Ebû Kays tahciîs etti: Ben Huzeyl ibn Surahbîl'den isittim, söyle dedi: Ebû Mûsâ el-Es'arî'ye ölünün kizina, oglunun kizma, kizkardesine âid mîrâs hisseleri soruldu.
Ebû Mûsâ:
— Terikenin yansi ölünün kizina, bir yarisi da kizkardesine âid-dir, dedi (oglunun kizini mîrâstan mahrum birakti).
Ebû Mûsâ, suâl soran kimseye:
— Abdullah ibn Mes'ûd'a git (bu mes'eleyi ona da sor), umarim ki, Ibn Mes'ûd da benim fikrime uygun cevâb verecektir! dedi.
Mes'ele Ibn Mes'ûd'a sorulup, Ebû Musa'nin cevâbi ve onun tarafindan gönderildigi haber verilince, Abdullah ibn Mes'ûd:
— Eger ben ogulun kizini mîrâstan mahrum edersem, elbette dalâlete düsmüs olurum, hidâyete erenlerden olmam! (diye bir mukaddime ile söze baslayip:) [20] Bu mes'elede ben Peygamber(S)'in hükmettigi bir haberle hükmederim (ki sudur): Ölünün kizi yarim alir, oglunun kizi da -iki üçte biri tamamlamak için üçte bir alir. Geri kalan (üçte bir) de kizkardesin payi olur! dedi.
Huzeyl söyle dedi: Biz Ebû Musa'ya gelip Ibn Mes'ûd'un fetvasini kendisine haber verince:
— Aranizda bu "Habr = Büyük âlim" bulundugu müddetçe, bana birsey sormayiniz! dedi.

8- Babanin Ve Erkek Kardeslerin Beraberinde Dedenin Mîrâsi Babi

Ebû Bekr, ibn Abbâs, Ibnu Zubeyr: Dede, babadir (yânî dedenin hükmü babanin hükmü gibidir) demislerdir.
Ibn Abbâs ("Dede, babadir" sözüne delîl için):
"Ey Adem ogullari!... " (ei-A'râf: 3i) ve "Ben atalarim Ibrahim, îshâk, Ya'kûb'un dînine^ uydum,.. " (Yûsuf: 38) âyetlerini okudu. (Bu âyetlerde Adem en uzak dede oldugu hâlde "Baba" ta'bîr edilmistir.) Kendi zamaninda Peygamberdin sahâbîlerinin sayisi çok oldugu hâlde, Ebû Bekr'in bu "Dedenin hükmü, babanin hükmüdür" sözüne muhalefet etmis bir kisi zikretmemistir.
Ibn Abbâs: Bana kizkardeslerimin önünde, oglumun oglu mîrâsçi olur, ben ise oglumun ogluna mîrâsçi
olamam, demistir.
Ve Umer ibnu'l-Hattâb'dan, Alî ibn Ebî Tâlib'den, Ibnu Mes'ûd'dan ve Zeyd ibn Sâbit'ten çesitli görüsler de
zikrolunur [21].

14-..... Bize Vuheyb, Ibn Tâvûs'tan; o da babasindan; o da Ibn Abbâs(R)'tan tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Miraspaylarini kendi sahihlerine veriniz. Bunlardan geri kalan mal da (baba tarafindan) en yakin olan er kisiye âiddir" buyurmustur.

15-.....Ibn Abbâs (R) söyle demistir: Amma Rasûlullah(S)'in
"Bu ümmetten bir halîl edineydim, muhakkak onu (yânî Ebû Bekr'i) edinirdim, lâkin Islâm yüzünden olan hullet daha faziletlidir -yâhud: daha hayirlidir-" buyurmasina gelince, sübhesiz Ebû Bekr dedeyi (mî-râsta) baba menzilesine indirmistir; yâhud: dedenin baba gibi olduguna hükmetmistir, dedi [22].

9- Ogul Ve Diger Mirasçilarin Beraberinde Zevcin Mirasi Babi

16-.....Ibn Abbâs (R) söyle demistir: (Ölüden kalan) mal, mîrâs olarak çocuklara âid idi. Vasiyet de (Islâm'in evvelinde) ana-baba için vâcib idi. Allah bundan mîrâs paylari âyetiyle irâde ettigi kismi neshetti de erkege iki disinin payi kadar tahsîs etti. Çocugun varligi ile beraber ana-babadan herbirine altida bir; yine çocugun varligiyla beraber kadina sekizde bir; çocugun yoklugunda dörtte bir ayirdi. Çocuk yoklugunda kocaya yarim; çocugun varliginda dörtte bir pay ayirdi [23].

10- Çocuk Ve Diger Mirasçilarin Beraberinde Zevce Kadinin Ve Kocanin Miraslari Babi

17-..... Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) Lihyân ogullari'ndan bir kadinin ölü olarak düsen cenini için bir erkek köle yâhud bir disi köle diyetinin gurresi ile (yânî bunlarin diyetlerinin onda birinin yarisi ile) hükmetti. Sonra üzerine gurre ile hükmettigi kadin vefat etti de, Rasûlullah o kadinin mirasinin ogullarina ve kocasina âid olduguna ve ödeyecegi diyetin de kadinin erkek asabesi üzerine olduguna hükmetti [24].

11- Kizlarin Beraberinde Kizkardeslerin Mîrâsi Babi -Ki Onlar Asabedirler-

18-..... Bize Muhammed ibn Ca'fer, Su'be'den; o da Süleyman ibn Mihrân'dan; o da Ibrâhîm en-Nahaî'den tahdîs etti ki, el-Esved ibn Yezîd söyle demistir: Muâz ibn Cebel, Rasûlullah (S) zamaninda (Yemen'de bulundugu vakit) bizim aramizda kiz için yarim, kizkardes için de yarim pay hükmetti. Sonra Süleyman ibn Mihrân "Bizim aramizda hükmetti" demis de "Rasûlullah zamaninda" fikrasini zikretmemistir [25].

19-.....Huzeyl ibn Surahbîi söyle demistir: Abdullah ibn Mes'ûd (kiz, ogul kizi ve kizkardes mirasinda): Ben elbette bu hususta Peygamberimin hükmüyle hüküm verecegim -yâhud: Peygamber (S) kiz için yarim, ogulun kizi için altida bir ve geri kalan üçte biri de asabe-Iik yoluyla kizkardese tahsîs etti demistir [26].

12- Erkek Ve Kizkardeslerin Mîrâst Babi

20-.....Muhammed ibnu'l-Munkedir söyle demistir: Ben Câbir(R)'den isittim, o söyle dedi: Ben hasta iken Peygamber (S) benim yanima girdi, abdest suyu istedi, abdest aldi. Sonra abdest

suyundan benim üzerime serpti. Ben bayginliktan ayildim. Ve:
— Yâ Rasûlallah! Benim (mirasçim olarak) ancak kizkardesle-rim vardir, dedim.
Akabinde Ferâiz Âyeti (yânî Mîrâs Paylari Âyeti) indi [27].

13- Bâb:

"Senden fetva isterler. De ki: Allah, babasi ve çocugu olmayanin mirasi hakkindaki hükmü söylece açiklar:
Eger evlâdi olmayan bir erkek ölür, onun sâdece bir tek kizkardesi kalirsa, terikesinin yansi onundur [28]. Eger mirasçi erkek kardes ise çocuksuz ve (babasiz) ölen kizkardesinin vefâtiyle biraktiginin tamâmini alir). Eger (ayni sartlarla kalan) kizkardes iki ise oglan kardesinin biraktiginin üçte ikisi(ni alir). Eger erkek ve kizkardesler ise o zaman erkek için disinin iki hissesi vardir. Allah size sasirirsiniz diye açikliyor. Allah herseyi hakkiyle [29]

21-.....el-Berâ ibn Âzib (R): En son inen âyet en-NisâSûresi'nin sonudur: "Senden fetva isterler. De ki: Allah helâle mîrâsi hakkindaki hükmü söyle açiklar" (e-Niss: i?6) [30]

14- Iki Amcaoglu Babi; Ikisinden Biri Ana-Bir Kardes, Digeri Kocadir [31]

Alî ibn Ebî Tâlib: Koca için yarim, ana-bir kardes için altida bir, geri kalan üçte bir de ikisi arasinda asabelikle yarimsardir, demistir.

22-.....Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) söyle buyurdu: "Ben mü'minlere kendi öz nefislerinden daha yakinimdir. Her kim ölür de arkasinda bir mal birakirsa, onun mali mirasçilarina, asabesine âiddir. Her kim de arkasinda borç ve evlâd agirligi yâ-hud kendi ihtiyâçlarini göremeyen âciz kimseler birakirsa, ben onun velîsiyim, ben o kimse için çagirilirim (yânî beni onun yerine çagirin ki, ben onun agirligini ve âcizlerinin islerini görürüm)" [32].

23-..... Bize Yezîd ibn Zuray', Ravh'tan; o da Abdullah ibn Tâvûs'tan; o da babasi Tâvûs'tan; o da Ibn Abbâs(R)'tan tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Mîrâspaylarini sahihlerine veriniz. Bu paylarin terkettigi herhangi birsey de en yakin olan erkek kisiye âiddir" buyurmustur.

15- Zevu'l-Erhâm(In Hükmü) Babi [33]

24- Bana Ishâk îbrâhîm tahdîs edip söyle dedi: Ben, Ebû Usâme'ye:
— Size Idrîs ibn Yezîd tahdîs etti mi? dedim. O:
— Bize Talha ibn Musarnf, Saîd ibn Cubeyr'den; o da Ibn Ab-bâs(R)'tan; onun su âyet hakkindaki sözünü tahdîs etti, dedi: "(Erkek ve disiden) herbiri için baba ve ananin, yakin hisimlarin terikele-

rinden de vârisler yaptik. Yeminlerinizin bagladigi kimselere dahî hisselerini verin. Allah herseyin üstünde hakîkîbir sâhiddir" (en-Nisâ:33)
Ibn Abbâs söyle dedi: Muhacirler Medine'ye geldikleri zaman Ensâr ile Muhacir birbirlerine kendi hisimlarinin önünde mîrâsçi olurlardi. Bu mîrâsçiligin sebebi, Peygamber (S)'in bunlar arasinda kurmus oldugu kardeslik akdi idi. Nihayet "Herbiri için mirasçilar yaptik... " âyeti inince, o kardeslik akdiyle olan mîrâsçiligi neshetti (yânî) "Yeminlerinizin bagladigi kimseler" kismini [34].

16- Aralarinda La'netlesme Olanlarin Mîrâsi Babi

25-.....Bize Mâlik, Nâfi'den; o da Ibn Umer(R)'den söyle tahdîs etti: Peygamber (S) zamaninda bir adam, kansiyle la'netlesme yapti ve kadinin çocugunu kabul etmedi. Peygamber (S) bunlarin arasini ayirdi, çocugu da kadinin nesebine katti (böylece ona anasi ve anasindan olan kardesleri vâris" oldular) [35].

17- Kadin Hürre Olsun Yâhud Câriye Olsun, Ondan Dogan Çocuk, Döseginde Dogdugu Kimseye Âiddir Babi

26-.....Âise (R) söyle dedi: Utbe ibn Ebî Vakkaas, kardesi Sa'd ibn Ebî Vakkaas'a ahd edip ' 'Zem'a'mn cariyesinin oglu Abdurrah-mân, benim sulbümdendir. Bu çocugu almalisin!" diye vasiyet etmis.
Mekke'nin fethi yili olunca (Mekke'ye varildiginda) Sa'd ibn Ebî Vakkaas çocugu yakaladi ve:
— Bu, kardesim Utbe'nin ogludur. Bunun nesebinin kendisine katilmasi için bana vasiyet etmistir, dedi.
Bunun üzerine Abd ibnu Zem'a ayaklanip:
— Bu, benim kardesimdir; babamin cariyesinin ogludur, babamin dösegi üstünde dogmustur! dedi.
Her iki taraf bu niza ve husûmetlerini Peygamber(S)'e götürdüler. Sa'd ibn Ebî Vakkaas:
— Yâ Rasûlallah! Bu çocuk, kardesim Utbe'nin ogludur. Nese-' binin kendisine katilmasina dâir bana vasiyeti vardir, dedi.
Abd ibnu Zem'a da:
— Bu, benim kardesimdir ve babamin cariyesi dogurmustur; babamin dösegi üstünde dogmustur, dedi.
Bu da'vâlar üzerine Peygamber (S):
— "Ey Abd ibne Zem'a, çocuk sana âiddir. Çünkü çocuk, dösek sahibinindir. Zina edene mahrumiyet düser" buyurdu.
Sonra Peygamber, da'vâ sebebi olan bu çocugun sîmâca Utbe'-ye benzedigini görerek, zevcesi Sevde bintu Zem'a'ya hitaben:
— "(Ey Sevde!) Sen bundan sonra Abdurrahmân'a karsi perdelen!" buyurdu.
Bundan sonra Abdurrahmân, Sevde vefat edip Allah'a kavusuncaya kadar onu görmedi [36].

27-.....Muhammed ibn Ziyâd, Ebû Hureyre(R)'den isitti ki, Peygamber (S): "Çocuk, dösek

sahibinindir" buyurmustur [37].

18- Bâb: Velâ (Yânî Velîlik Hakki) Hürriyete Kavusturan Kimseye Âiddir Ve Bulunmus Çocugun Mîrâsi?

Umer ibnu'l-Hattâb:

Bulunmus olan çocuk hürdür, demistir [38]

28-.....Âise (R) söyle demistir: Ben Berîre'yi satin aldim. Peygamber (S):
— "Sen Berîre'yi sahihlerinden satin al. (Onlarin ileri sürdükleri velânin kendilerine âid olmasi sartini dikkate alma.) Çünkü velâ hakki köleyi hürriyete kavusturan kimseye âiddir" buyurdu.
Berîre'ye bir koyun sadaka verilmisti. Peygamber (S):
— "O koyun Berîre için sadakadir, bizim için hediyedir" buyurdu.
el-Hakem ibn Uteybe: Berîre'nin kocasi (Mugîs), hürr idi, dedi.
Buhârî: el-Hakem'in bu sözü mürseldir, dedi.
Ibn Abbâs da: Ben onu köle olarak gördüm, demistir [39].

29-.....Bana Mâlik, Nâfi'den; o da Ibn Umer(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Velâ hakki ancak hürriyet veren kimseye âiddir" buyurmustur [40].

19- Saibenin Mîrâsi Babi [41]

30-..... Abdullah ibn Mes'ûd (R): Islâm ehli (köleleri) basibos, velayet hakki olmaksizin salivermezler, Câhiliyet ehli ise (köleleri velâ hakki tanimayarak) basibos saliverir, sâibe yaparlardi demistir [42].

31-.....Bize Ebû Avâne Mansûr'dan; o da Ibrâhîm en-Nahaî'den o el-Esved ibn Yezîd'den söyle tahdîs etti: Âise (R), Berîre'yi azâd etmek için sâhiblerinden satin almak istedi. Sahihleri de velâ hakkinin kendilerine âid olmasi sartini ileri sürdüler. Âise:
— Yâ Rasûlallah! Ben Berîre'yi hürriyete kavusturmak için satin almak istedim. Sâhibleri onun velâsinin kendilerine âid olmasini sart kosuyorlar! dedi.
Rasülullah (S):
— "Sen onu (satin alip) azâd eyle. Velâ hakki ancak azâd eden kimseye âiddir -yâhud: Sen bedelini ver-!" buyurdu.
Râvîdedi ki: Bunun üzerine Âise, Berîre'yi satin alip azâd eyledi. Berîre hürr olunca (köle bulunan kocasiyle nikâhinin feshi veya devami hususunda) muhayyer kilindi da o kendi nefsini (yânî nikâhin feshini) tercîh etti. Ve:
— Bana söyle söyle mal verilmis olsa bile artik ben köle olan koca ile beraber olmam, demistir.

el-Esved: Kocasi hürr idi, demistir.
Buhari: el-Esved'in bu sözü munkati'dir, Âise'ye ulasmamistir. Ibn Abbâs'in: Ben onu bir köle olarak gördüm, sözü daha sahihtir, dedi [43].

20- Efendilerine Âid Olmadigini Iddia Eden Kimsenin Günâhi Babi

32-.....Bize Cerîr, el-A'mes'ten; o da Ibrâhîm et-Temîmî'den tahdîs etti ki, babasi Yezîd ibn Surayh söyle demistir: Alî ibn Ebî Tâlib (R):
— Bizim yanimizda, su sahîfe hâriç, okumakta oldugumuz Allah Kitâbi'ndan baska yaziii bir kitâb yoktur! dedi.
Yezîd dedi ki: Bundan sonra Alî, o sahîfeyi çikardi, Içinde yaralamalardan, diyet ve zekât develerinin yaslarindan birtakim hükümler yazili idi. Içinde su da yazilmisti: "Medine'nin Âir Dagi ile Sevr Dagi arasinda bulunan sahasi haremdir. Kim Medine'nin bu haremi içinde (Kitâb ve sünnete aykiri) bir is meydana çikarir yâhud bir bid'-atçiyi banndirirsa Allah'in, meleklerin ve bütün insanlarin la'neti onun üzerine olsun. Ondan kiyamet günü hiçbir sarf ve hiçbir adi kabul olunmaz. Her kim de kendi efendilerinin izni olmadan baska bir kavmi velîler edinirse Allah 'in, meleklerin ve bütün insanlarin la'neti onun üzerine olsun! Ondan kiyamet günü hiçbir nafile ve hiçbir farz veya diyet kabul olunmaz. Müslümanlarin emâni birdir. Onlarin (köle ve kadin gibi) en asagi olanlari dahî bir harbîye emân verdiginde, o emân bütün muslümânlarca mu'teber olur. Kim bir müslümânin verdigi ahdi bozarsa Allah 'in, meleklerin ve bütün insanlarin la'neti onun üzerine olsun, kiyamet günü ondan ne bir sarf, ne bir adi kabul olunmaz" [44]

33-.....IbnUmer(R): Peygamber (S) velâ hakkinin satilmasindan ve hibe edilmesinden nehyetti, demistir [45].

21- Bâb: Bir Adam Diger Bir Adamin Elleriyle Islâm'a Girerse

el-Hasen el-Basrî, elleriyle Islâm'a girdirdigi kimse için bir velayet görmezdi [46] ve:
Peygamber (S) de: "Velâ, hürriyet veren kimseye âiddir" buyurdu (diye hüccet getirirdi).
Temîm ed-Dârî(R)'den, onun Peygamberce yükselterek söyle dedigi zikrolunuyor: "O kimse hayâtinda ve
ölümünde insanlarin ona en yakin olanidir".
Buhârî: Bu haberin sahîhliginde hadîsçiler ihtilâf etmislerdir, dedi [47].

34- Bize Kuteybe ibn Sa'd, Mâlik'ten; o da Nâfi'den; o da Ibn Umer(R)'den söyle tahdîs etti: Mü'minlerin anasi Âise (R), azâd etmek üzere bir câriye satin almak istedi. Cariyenin sâhibleri:
— Biz bu cariyeyi, velâsi bize âid olmak sarüyle satariz, dediler. Âise bu teklifi RasûIullah(S)'a zikredince, Rasûlullah:
— "Bu sart, seni satin almandan men' etmez. Çünkü velâ hakki ancak hürriyete kavusturan

kimseye âid olur" buyurmustur.

35-.....Âise (R) söyle demistir: Ben Berîre'yi satin almak istedim. Sâhibleri onun velâsmin kendilerine âid olmasini sart kostular. Ben bunu Peygamber(S)'e zikrettim. Peygamber:
— "Sen onu (satin alip) azâd eyle. Çünkü velâ hakki gümüsleri veren kimseye âiddir" buyurdu.
Âise dedi ki: Ben onu azâd ettim.
Yine Âise dedi ki: Sonra Rasûlullah Berîre'yi çagirdi da kocasinin nikâhinda kalip kalmamak hususunda onu muhayyer kildi. Berî-re:
— Eger o bana söyle söyle mal verse bile ben onun yaninda gece geçirmem, dedi de kendi nefsini tercih etti.

22- Kadinlarin Velâdan Mîrâs Almalari Babi

36-.....Bize Hemmâm ibn Yahya, Nâfi'den tahdîs etti ki, Ibn Umer (R) söyle demistir: Âise (R) Berîre'yi satin almak istedi de Pey-gamber(S)'e:
— Berîre'nin sâhibleri, velânin kendilerine âid olmasini sart kiliyorlar, dedi.
Bunun üzerine Peygamber:
— "Velâ hakki ancak hürriyete kavusturan kimseye âiddir" buyurdu.

37-.....Âise (R): Rasûlullah (S): "Velâ hakki, kölenin bedeli olan gümüsleri veren ve hürriyet ni'metini vermeyi üzerine alan kimseye âiddir" buyurdu, demistir.

23- Bir Ailenin Azâdli Kölesi, O Ailedendir Ve Kizkardes Oglu Da Onlardandir Babi

38-..... Bize Muâviye ibn Kurra ve Katâde, Enes ibn Mâlik(R)'ten tahdîs ettiler ki, Peygamber (S): "Bir ailenin azâdli kölesi, o ailenin kendi câmiasindandir" buyurmustur, yâhud buyurdugu gibi [48].

39-.....Bize Su'be, Katâde'den; o da Enes(R)'ten tahdîs etti ki, Peygamb.er (S): "Bir ailenin kizkardesinin oglu da onlardandir -yâhud: kendi câmialarindandir-" buyurmustur [49].

24- Esirin Mîrâsi Babi

Buhârî söyle dedi:
Küfe Kaadisi Surayh, düsman elindeki esîri vâris yapardi ve: Esîr o mala çok muhtâcdir, der idi [50].
Umer ibnu'l-Abdilazîz de: Esîr, Islâm Dîni'nden bir degisme yapmadigi müddetçe, esirin vasiyetini, hürriyetini ve malinda yaptigi seyleri yerine getir. Çünkü o, onun kendi malidir; malinda isteyecegi seyi yapar, der idi [51].

40-.....Bize Su'be, Adiyy'den; o da Ebû Hâzim'dan; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Her kim mal birakirsa, o mal kendi mirasçilarina âiddir. Her kim de borç ve aile agirligi birakirsa, o agirlik bize âiddir" buyurmustur [52].

25- Bâb: Müslüman Kâfire, Kâfir De Müslümâna Mîrâsçi Olmaz

Kâfir mîrâs taksim olunmadan önce Islâm'a girerse, onun için mîrâs yoktur (çünkü cumhura göre, i'tibâr ölüm vaktinedir, taksim vaktine degil).

41- Bize Ebû Âsim, Ibn Cureyc'den; o da Ibn Sihâb'dan; o da Alî ibn Hüseyn'den; o da Umer ibn Usmân'dan; o da Usâme ibn Zeyd(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Müslüman kâfire, kâfir de müslümâna mirasçi olmaz" buyurmustur [53].

26- Hristiyan Kölenin; Kendisine Hürriyetini Satin Alma Yazismasi Yapilmis Hristiyanin Mîrâsi Ve Çocugunu Inkâr Edip Uzaklasan Kimsenin Günâhi Babi [54]

27- Bir Erkek Kardes Yâhud Erkek Kardes Oglu Iddia Eden Kimse Babi [55]

42-.....Âise (R) söyle demistir: Sa'd ibn Ebî Vakkaas ile Utbe ibn Zem'a bir oglan çocugu hakkinda da'vâlastilar. Sa'd ibn Ebî Vakkaas:
— Yâ Rasûlallah! Kardesimin oglu Utbe ibn Ebî Vakkaas bana bu çocugun kendi oglu oldugunu bildirip vasiyet etti. Su çocugun ona benzeyisine bak! dedi.
Abd ibn Zem'a da:
— Bu çocuk benim kardesimdir yâ Rasûlallah! Babamin cariyesinden babamin dösegi üzerinde dogdu! dedi.
Rasûlullah (S) çocugun sîmâsina bakti da onda Utbe'ye açik bir benzerlik gördü ve:
— "Çocuksenin(k&rdesm)diryâ Abdu ibn Zem'a! Çocuk (üzerinde dogdugu) dösegindir; zina eden için de mahrumiyet vardir! Yâ Sevde binîu Zem'a! Sen de bu çocuktan perdelen!" buyurdu.
Âise: Artik o oglan Sevde'yi hiç görmedi, dedi [56].

28- Kendi Babasindan Baska Bir Kisiye Mensûbluk Iddia Eden Kimse(Nin Günâhini Beyân) Babi

43-.....BizeHâlidibnMihrân, Ebû Usmân en-Nehdî'den tahdîs etti ki, Sa'd ibn Ebî Vakkaas (R) söyle demistir: Ben Peygamber(S)'den isittim, söyle buyuruyordu: "Her kim babasindan baskasina - onun kendi babasi olmadigini bile bile- neseb iddia ederse, bu kisiye cennet haramdir".
Râvî Ebû Usmân söyle demistir: Ben bu hadîsi Ebû Bekre Nu-fey'e zikrettim de o:
— Evet bu hadîsi ben Rasûlullah'tan kulaklarimla isittim ve kalbim de onu belleyip hifzetti, [57]

demistir .

44-..... Bana Arar ibmTl-Hâris, Ca'fer ibn Rabîa'dan; o da Irak ibn Mâlik el-Gifârî'den; o da Ebû Hureyre(R)'den haber verdi ki, Peygamber (S): "Sakin babalarinizdan yüz çevirip uzaklasmayi-niz! Her kim babasindan yüz çevirip onu îerkederse (aile ni'metine) nankörlük etmis olur" buyurmustur [58]
.

29- Bâb: Bir Kadin Bir Ogul Îddiâ Ettigi Zaman?

45-.....Bize Ebu'z-Zinâd, Abdurrahmân'dan; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti ki; Rasûlullah (S) söyle buyurmustur: "Iki kadin ve kadinlarin beraberlerinde iki oglan çocuklari vardi. Bunlar yolda giderlerken kurt geldi de bunlardan birisinin oglunu kapip götürdü. Bunun üzerine kadin, kendi yol arkadasina:
— Kurt senin çocugunu götürdü, dedi. Diger kadin da:
— Hayir, kurt ancak senin çocugunu götürmüstür, dedi. Nihayet bu iki hasim kadin da'vâlanni Dâvûd Peygamberce ar-
zettiler. O da aralarinda büyük kadin lehine hükmetti. (Kurdun küçük kadinin çocugunu kaptigina hükmetti.)
Bunlar muhakemeden çiktilar da Davud'un oglu Süleyman Pey-gamber'e gittiler ve da'vâlarina yemden baktirmak için mes'eleyi ona haber verdiler. Süleyman Peygamber de:
— Haydi bana bir biçak getiriniz, çocugu iki kadin arasinda ya-rip paylastirayim! dedi.
Bunun üzerine küçük kadin:
— Aman öyle yapma! Allah sana merhamet etsin! Çocuk bu kadinin ogludur! deyince, Süleyman da çocugun küçük kadina âid olduguna hükmetti" [59].
Ebû Hureyre: Vallahi ben "Sikkin" sözünü asla isitmemistim, ancak o gün isittim: Bizler ancak "Müdye" ismini söylerdik, demistir [60]

30- Kaaif (Yânî Iz Tâ'kîbcisînin Hükmü) Babi [61]

46-..... Âise (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) sevinmis olarak ve yüz çizgileri parlar bir hâlde yanima girdi ve söyle buyurdu: "Görmedin mi, biraz önce iz sürücü Mucezziz (adindaki sahis) Zeyd ibn Harise ile Usâme ibn Zeyd'e bakti da: Muhakkak bu ayaklar bir-birindendir, dedi" [62].

47-.....Âise (R) dedi ki: Bir gün Rasûlullah (S) sevinçli olarak yanima girdi ve söyle buyurdu: "Yâ Âise! Görmedin mi, Mudîic kabilesinden olan iz sürücü Mucezziz yanima geldi de Usâme ile oglu Zeyd'i gördü. Onlarin üzerinde bir kadife vardi. Kadife ile baslarini örtmüslerdi de ayaklari meydanda idi. Mucezziz: Sübhe yok ki, bu ayaklar birbirinden olmadir, dedi."

---

[1]
Ferâiz, Ferîza'mn cem'idir. Ferîza da Yüce Allah'in mükellef kullarina ifâsini kat'î ve zarurî kildigi ibâdet demektir. Bu i'tibâr ile burada faîle, mef'ûle ma'-nâsina olup, Allah'in kendi Kitâbi'nda mirasçilara takdîr ettigi paylardan ibarettir. Sünnette gelen ve icmâ ile sabit olan hükümler de Kur'ân'daki hükümlere katilir. Mîrâs hükümleri, en-Nisâ: 11, 12, 176 ile el-Enfâl: 75. âyetlerinde bildirilmistir. Bu âyetlerdeki mîrâs paylarina âid nisbetler yan, dörtte bir, sekizde bir, üçte iki, üçte bir ve altida bir olmak üzere alti tanedir. Simdi bu paylari ve mî-râsçilara ne suretle taksîm edilecegini Kur'ân-i Kerîm'den izleyelim.

[2]
Bu iki âyette Islâm hukukunun mühim bir bölümünü teskîl eden ferâiz ilminin esâslari bildirilmistir. Bu iki âyette bu ilmin esasli kaaidelerinin sigdirilmis olmasi Kur'ânm i'câzli belâgatinin saheser bir sahididir.

Kur'ân-i Kerîm'in mîrâs hükümleri, bu âyetlerde görüldügü üzere pek sâdedir. Bunlarin özeti sudur: Bir ölünün evvelâ borcu ödenir, vasiyeti varsa yerine getirilir. Sonra zevç ve zevceye hisseleri verilir. Ölenin çocuklari yoksa, ana-babasinm hissesi artirilir ve biraderlerle hemsirelere hisseler ayrilir. Çocuklari da, ana-babasi da olmayan bir ölünün kardesleri ve hemsîreleri bütün mîrâ-sini alirlar. Islâm mîrâs hukukunun dayandigi fitrat esâsi ile erkege kadin lehine yükledigi mâlî vecîbeler nizâminin îzâhmi Hakk Dîni Kur'ân Dili tefsirinden okunmasini tavsiye ederim: II, 1296-1316.

Bu iki âyetten birincisi dogum alâkasi üzerine cereyan edip ölüden i'tibâ-ren yukaridan asagiya ve asagidan yukariya furû* ve usûl ta'bîr olunur iki tarafi hâiz olan dik neseb yakinligina ilgilidir ki, evlâd ve ana-baba bu dikeyin ölüye vasitasiz bitisik olan baslangiçlaridir. Ikincisi, evvelâ vâsita ile bitisiklik ifâde eden ni'âh alâkasina, ikinci oiarak nesebde neseb dikeyinden hâriç olup, onun etrafinda bulunan ve ona nazaran zayif oldugundan dolayi kelâle ta'bîr olunan hisimlik cihetine ilgilidir, ki ancak bi'1-vâsita bitisiklik ifâde eder (Hakk Dîni, II, 1299).

[3]
Bu hadîsteki mîrâs paylan âyetinden maksad, en-Nisâ: 11-13 âyetleri yâhud ayni sûrenin sonundaki 176. âyettir ki, her iki grup âyette de kelâleden bahsedilmektedir.

[4]
Ukbetu'bnu Âmir, Muâviye tarafindan Misir Vâlîsi idi. Bu sözü ferâiz ilmiyle beraber diger bütün ilimleri de sâmildir.

[5]
Hadîsin basliga uygunlugu meydandadir. Bunun bir rivayeti Nikâh'ta "Bir kimse kardesinin istemekte oldugu kizi istemek bâbi"nda geçmisti:

[6]
Hadîs Beste bir Kitabi, "Beste birin farz olusu bâbi"nda ve Fadâil'de "Fâtimanin menkabesi bâbi"nda bundan daha tamam bir metinle geçmisti

[7]
Bu parantez arasindaki ziyâde Beste bir'deki rivayettendir.

Fey', Allah'in dîn düsmanlarindan -galebe ile degil de, sürgün yâhud cizye üzerine sulh olmak sartiyle- Rasûlullah'a tahsîs buyurdugu maldir ve ganîmet-ten daha husûsî bir istilahtir. Çünkü ganîmet malinda "Hums =Beste bir" fey'-dir

[8]
Basliga uygunlugu "Biz mîrâs olunmayiz, bizim biraktigimiz her mal sadakadir" sözündedir.

Eger: Alî ile Abbâs ikilisi bu mali anilan sartla almislarken, bundan sonra Umer'den nasil istiyorlardi? dersen, söyle cevâb veririm: Alî ile Abbâs, "Biz mîrâs olunmayiz.. -" sözünün umûmu, geri biraktigi mallarin bâzisina mahsûstur i'tikaad etmislerdi. Onlarin çekismeleri, mîrâsta degildi, fakat herbiri kendilerine isabet eden payda müstakilce tasarruf etmek için, o hissenin taksîm edilmesini istiyorlardi. Umer de onlari men' etti. Çünkü taksim ancak milkler-de vâki' olur. Beiki zaman uzayinca herbiri onun kendi milki oldugunu zanneder. Bunu el-Kirmânî söyledi. Bu hadîsin daha uzun bir rivayeti Beste bir Kitâbi'nda geçmisti (Kastallâni).

[9]
Bunun bir rivayeti Vasiyetler ve Beste bir'de geçmisti.

[10]
Peygamber'in kadinlari, Allah'in kendi Rasûlü'ne fey', yânî.harbsiz ganimet olarak verdigi Medîne civarindaki Nadîr ogullan ve Fedek hurmaliklanyle Hayber hurmaliklarinin beste birinin bakiyyesinden isabet eden miraslarim almak istemislerdi. Âise'nin bu hadîsi hatirlatmasi üzerine, bu isteklerinden vazgeçtiler... Bu hadîsi Müslim de Magâzî'de getirmistir.

[11]
Müslim Ferâiz'de ayri bir bâb açarak, bu hadîsin birkaç rivayetini siralamistir. Hadîsin basliga uygunlugu son fikrasidir. Çünkü kisinin mirasçilari onun aile ferdlerinden ibarettir.

[12]
Zeyd ibn Sâbit'in bu hadîsini Saîd ibn Mansûr senedli olarak rivayet etmistir. Zeyd ibn Sabit el-Eiîsârî Medîne'de vahiy kâtibi idi, sahâbîlerin en faziletlilerinden ve fetva sâhiblerinden idi. Medine'de 45 yilinda vefat etmistir.

[13]
Hadîsteki "Racul" kelimesinden sonraki "Zeker" kelimesi, "RacuP'ün sifati degil, "Evlâ"nm sifatidir. Su hâlde ma'nâ, pey sâhiblerinden geri kalan, ölünün baba tarafindan en yakini olan er kisiye âiddir, ana tarafindan degil demek olur (Suheylî).

Hadîste zikrolunan ferâiz, yânî mîrâs paylari, Ku'ân'da takdîr ve ta'yîn edilmis bulunan nisbetlerdeki hisselerdir. Bunlar yari, dörtte bir, sekizde bir, Üçte iki, üçte bir ve altida bir'den ibaret alti sehmdir

[14]
Yânî bu bâb, kiz çocuklarinin mîrâsmi beyân hakkindadir. Bunda aslolan, kitabin basinda zikredilen "Allah size mîrâs taksimini söyle tavsiye eder: Çocuklariniz hakkinda erkege iki disinin payi mikdâridir... " (en-Nisâ: 11-12) âyetindeki taksîm mikdârlan üzere olmaktir. Çünkü Câhiliyet ahâlîsi, kiz çocuklarini mî-râsçi yapmazlardi. Allah bunu ibtâl etti de kizlari da mîrâsta erkeklerin beraberinde mîrâsçi kildi.

[15]
"Z,eû//e"buradaherne kadar "Asâ— £//wJtf"ma'nâsmaisede, bu kesin olarak vâki' olmus ve Peygamber'in Nübüvvet Alâmetleri'nden biri oldugu bilinmistir. Çünkü Sa'd ibn Ebî Vakkaas bundan sonra kirkbes yil kadar daha yasamis, Irak'i ve diger yerleri fethetmis, onunla birçok kavimler dînleri ve dünyâlari hususunda yararlanmis, birçok kavimler de dînleri ve dünyâlari hususunda zarara ugramislardir. Çünkü muhâribleri öldürülmüs, kadinlari, çocuklari esîr edilmis, mallan ganimet yapilmistir (Kastallânî).

[16]
Sa'd ibn Havle, Habesistan'a ikinci defa hicret etmis, Bedir harbinde bulunmus ve en sahîh rivayete göre Veda Hacci'nda Mekke'de vefat etmisti.

Bu hadîsin bir rivayeti Cenazeler Kitâbi'nda da geçmisti. Buradaki basliga uygunlugu "Bana kizimdan baskasi vâris olmayacak" sözüdür.

[17]
Bu, âlimlerin üzerinde ittifak ettikleridir ve Kur'ân'm nassi da böyledir (Kastallânî,.

[18]
Son cümle, daha önceki hükmün te'kîdidir. Çünkü bundan, ogulun beraberinde ogul oglunun mirastan men' edildigi anlasilmistir. Zeyd ibn Sâbit'in bu hadîsini de Saîd ibn Mansûr senedli olarak rivayet etmistir (Kastallânî).

[19]
Bu hadîs, ayniyle yakinda "Çocugun mîrâsi bâbi"nda geçmisti. Bunu tekrar etmesi, iki fâide içindir: Biri ogulun oglunun, ogul menzilesinden olduguna isaret etmek; digeri de bu hadîsi Iki üstâddan rivayet etmekte olduguna isaret etmektir... (Aynî).

[20]
Ibn Mes'ûd bu sözünü su âyetten alip okumustur: "De ki: Allah'i birakip da taptiginiz seylere tapmam bana yasak edildi. De ki: Ben sizin nevalariniza asla uymam. Bu takdirde muhakkak sapmis ve ben dogru yola erenlerden olmamis bulunurum" (el-En'âm: 56).

Dört Sünen sâhibleriyle Tahâvî'nin rivayetlerine göre bu veraset suâli Ebû Mûsâ el-Es'arî'ye Usmân'in halîfeligi zamaninda Küfe Vâlîsi iken sorulmustur. Ebû Musa'dan

önce Kûfe'de Abdullah ibn Mes'ûd vâlî ve muallim idi. Umer zamaninda ta'yîn olunmustu. Sonra Usmân, Ibn Mes'ûd'u vazifesinden azledip yerine Ebû Musa'yi ta'yfn etmisti. Bu veraset suâli, yalniz vâlî Ebû Musa'dan degil, Küfe kaadisi Selmân ibn Rabîa ile beraber ikisinden sorulmustu. Bunlar da ogulun kizim mîrâstan mahrum ederek ictihâdla cevâb vermisler ve tevsîk için Abdullah ibn Mes'ûd'a göndermislerdi. Bir vilâyetin vâlîsi Ile kaadisinin hükümlerine aykiri cevâb vermek, husûsiyle halef-selef olmak gibi mâzîye âid bir hâtira da bulundugundan pek hos olmayacagini takdir eden Ibn Mes'ûd, onlarin yanlis ictihâdlanna göre cevâb vermekte dalâlet olacagini kaydetmistir... (Bu açiklama Kâmil Mîrâs tarafindan Aynî'den özetlenmistir.)

[21]
Buradaki sahâbîlerin görüsleri, diger hadîs imamlari tarafindan senedli olarak rivayet edilmistir.

[22]
Bu hadîsin bâzi rivayetleri Namaz Kitabi, "Mesciddeki delik ve geçit bâbi"nda ve Menâkib'da geçmisti.

[23]
Ibnu Munîr söyle dedi: Delilin âyette açik olmasiyle beraber Buhârî'nin bu Ibn Abbâs hadîsiyle istishâd etmesi, âyetin nuzûl sebebine, ve âyetin zahiri üzere olup te'vîl edilmeyecegine, mensûh da olmadigina isaret içindir... (Kastallânî).

[24]
Hadîsin daha genis bir rivayeti Dîyetler'de gelecektir. Müslim de bunu Hudûd'-da getirmistir.

[25]
Âlimler kizkardeslerin, kizlarin asabesi oldugu üzerinde icmâ etmislerdir. Kim ölür de geride bir kiz ve bir kizkardes birakirsa, kiz için yanm, kizkardes için de yarim hisse vardir (Aynî).

[26]
Hadîsin bir rivayeti yakinda geçti.

Asabe: Kisinin babasi tarafindan akrabasina denir. Ferâiz âlimlerine göre Asabe, Allah'in Kitâbi'nda farz kilinmis hissesi olmayip, hisse sâhibleri kendi hisselerini aldiktan sonra geri kalan bakiyyeyi alan ve yalniz oldugu hâlde terekenin toplamina vâris olan kimsenin ismidir (Tecrid Ter., VII. 391)

[27]
Basliga uygunlugu "Benim ancak kizkardeslerim vardir" sözünden alinir. Çünkü bu söz, Câbir'in çocugunun olmadigini gerektirir. Buhâri bundan evlâ tarikiyle kardesleri istinbât etti ve kizkardesleri önce zikretti. Hadîs, bas tarafta da geçmisti.

[28]
Diger yarisi asabesi varsa onun, yoksa redden yine kizkardesinindir. Oglu bulu nursa kizkardes düser. Kizi bulunursa kizkardesinin muayyen bir farzi olmaz. O, asabedir. "Kelâle" de babanin bulunmamasi sarttir. Zâten baba bulunursa umûmî olarak kardesler mirastan düserler. Ana böyle degildir. O, kardesleri dü-sürmez, altida bir alir.

[29]
Buhârî bu âyeti baslik unvani yapti, çünkü bunda kardeslerin miraslarim beyân ve sinirlandirma vardir.

[30]
Baslik âyetiyle bu hadîs arasindaki münâsebet açiktir.

Kelâle: Baba, ana ve çocuk cihetlerinin gayri olan, yânî usûl ve furû" silsilesini teskîl eden neseb dikeyinin hâricinde bulunan yakinlik demektir. Bu kelime esasen yorulup kuvvetten düsmek veya etraftan ihata edilmek ma'nâlarina bir masdar olup evvelkinde "Kelâl", ikincide "Iklîl"i\e münâsebetlidir. Bu yakinlik baba ve çocuk yakinligina nisbetle zayif bulundugundan, bu nâm ile isimlendirilmistir. "Karabet", "Zîkarabet"ma'nâsma geldigi gibi "Kelâle"de "Zî kelâle" ma'nâsma olarak, ne veled, ne de vâlid ve valide birakmamis olan murise (mîrâs birakiciya); bir de ne veled, ne de vâlid ve valide olmayarak kalan vârise dahî denilir. Meselâ kardeslik bir kelâle, usûl ve furû'dan birsey birakmadan vefat eden kardes bir kelâle, onun arkasindan kalan kardes, amca, hala vesaire de hep kelâledir. Bu âyetteki "Kelâle "de evvelki ma'nâ Ile temyîz, "Zî kelâle" ma'nâsi i'tibâriyle de hâl veya "Kâne"nin haberi olur. Evvelkinde mîrâs cihetini, ikincide vâris veya murisin hâlini gösterir ki, netîcede hüküm birdir. "Kelâle"nin tefsirinde sahâbîlerin kavilleri ve bahisleri çoktur: Ebû Bekr'in tercihine göre "Kelâle", "Ana-baba ve çocuktan baskasidir" ki, muhtar ve sa-hîh kavil de budur. Umer: "Kelâle, çocuktan baskasidir " der imis ve soruldugu zaman: "Ben kelâle, çocugu olmayandir re'yinde bulunuyorum, Ebû Bekr'e muhalefet etmekten de haya ediyorum", "Kelâle, baba ve çocuktan baskasidir" dedigi de rivayet edilmistir. Kelâle mîrâsi bir sûrenin bas tarafinda, bîr de sûrenin sonunda vardir. Umer oradaki "Leyse lehu veledun = Çocugu olmayan" kaydini "Kelâle"nIn ta'rîfinde bir isaret gibi düsünürmüs (Hafck Dîni, II, 1310).

el-Berâ ibn Azib, bunun en son inen âyet, Berâe'nin en son inen sûre oldugunu ve sahâbîlerden birçogu da son inen âyetlerden oldugunu söylemislerdir. Nüzul sebebi hakkinda Câbir ibn Abdillah'tan rivayet edilen hadîs, bundan önceki bâbda geçti.

[31]
Yânî bu bâb, bir kadinin sâni hakkindadir ki, iki amcaoglundan vefat etmistir. Amca ogullarinin biri kadinin ana-bir kardesidir, digeri de kocasidir. Bu baslik bilmece gibidir. Bunda mes'elenin suretinin ve hükmünün beyânlari yoktur. Lâkin hükmü Alî'nin sözünden meydana çikar. Sureti söyledir: Bir adam bir kadinla evlendi. Kadin ondan bir ogul dünyâya getirdi. Sonra adam baska kadinla evlendi. O kadin da bundan bir ogul getirdi. Sonra adam ikinci kadindan ayrildi. O ikinci kadini, adamin erkek kardesi aldi. Kadin ondan da bir kiz getirdi. Bu kiz, ikinci oglanin ana-bir kizkardesi ve amcasinin kizidir. Sonra bu kiz da birinci oglanla evlendi. Hâlbuki oglan kizin amcaogludur. Sonra kadin, ikisinden biri ana-bir erkek kardesi, digeri de zevci olan iki amcaoglu'ndan öldü (Aynî).

[32]
Basliga uygunlugu güçlükle "Onun mali mirasçilarina, asabesine âiddir" sözünden alinir. Çünkü baslikta suretini zikrettigimiz gibi, farz ve asabelik mîrâsi vardir. Bu sebeble "Li mevâli'l-asabe" sözüne mutabik olur... (Aynî).

[33]
Zevu'l-Er-hâm hakkindaki âyet söyledir: "... Hisimlar Allah'in KitâbVnca birbirlerine daha yakindirlar. Allah herseyi hakkiyle bilendir" (el-Enfâl: 75). Bundan sonra Zevu'l-Erhâm, Allah'in Kitâbi'nda, yânî mîrâs hükmünde hisimlar birbirlerine daha yakindirlar. Yabancilardan öncedirler, velevse zevu'l-erhâmdan olsun, yânî bir kadin dolayisiyle yakinligi bulunsun. Mü'min akraba varken, yakinligi bulunmayan yabancilar, simdi sizde oldugu gibi, sirf dînî kardeslik ve yemîn ile vâris olamaz. Yânî Muhacirler ve Ensâr arasinda dînî kerdeslik üzere cereyan eden tevarüs, bundan sonra câri olmayacak, mü'minler arasinda mîrâs, hisimlara âid olacaktir ve iste birinci hicretle sonraki hicretler arasinda yegâne fark budur. Ikinci hicret Bedir'den sonra veya bu âyetin inmesinden sonrasi diyenler olmus ise de en sahihi Hudeybiye'den sonrasidir {Hakk Dîni, III, 2439).

[34]
Bu hadîsin son kisminda bir mübhemlik vardir... Buhârî'nin bu hadîsi burada getirmekten maksadi "Liküllin cealnâ" kavli, bundaki "Yeminlerinizin bagladigi kimseler" fikrasinin delâlet etmekte oldugu mîrâs hükmünü neshetmis olmasidir.

Ibnu'l-Cevzî söyle dedi: Bu hadîsten maksad sudur: Peygamber (S) Muhâcir-ler'le Ensâr arasinda kardeslik akdi yapti da onlar bu kardeslik akdi sebebiyle birbirlerine mîrâsçi oluyorlardi ve bunu Yüce Allah'in "Yeminlerinizin bagladigi kimseler" kavli içinde dâhil görüyorlardi. Yüce Allah'in "Hisimlar Allah'in Kitâbi'nda birbirlerine daha yakindirlar" (el-Enfâl: 75) âyeti inince birbirlerine akidle bagli olanlar arasindaki mîrâs nesholundu da yardim, ikram ve vasiyetleri bakî kaldi (Kastallânî).

en-Nisâ: 23 ile Ilgili Bir Tefsîr Özeti:

Erkek ve disiden herbiri için, ana-baba ve akrabanin ve yeminlerinizin akdedip bagladigi -yâhud yeminlerinizin karsilikli akd ve muahede ettigi kimselerin-yânî nikâh akdi ile zevç ve zevcenin veya muvâlât akdi ile mevlâ'l-muvâlâtin terikelerinden mîrâs alir vârisler yaptik, herkesi yalniz kendi kazanci ile birakmayip mîrâsi da hakk yaptik ve bunu yalniz erkeklere veya kadinlara tahsis etmeyip, ikisine de verdik. Bir de yalniz ana-baba veya evlâd terikesinden degil, umûmî olarak akrabanin terikelerinden derecelerine göre ta'mîm ettik. Karabetle de kalmayip akidlerle de mîrâs verdik ki, bütün bunlar sirf ilâhî fadldir.

Zîrâ Allah vermese, kimsenin mîrâsa konmasi mümkün degildir... (ffakk Dîni, II, 1347-1348).

[35]

Buradaki basliktan maksad, kendisine karsi la'netlesme yapmis olan kadinin kendi çocuguna mîrâsçi olmasidir. Bu hadîsin bâzi rivayetleri Tefsir ve La'netlesme gibi birkaç yerde geçmisti.

[36]
Basliga uygunlugu "Çocuk dösegindir, zina edene mahrûmluk vardir" sözün-dedir. Bu hadîsin birer rivayeti Buyu', Vasiyetler, Magâzî'de geçti. Insâallah Ahkâm'da da gelecektir.

Hadîs, neseb ta'yîni da'vâsma âiddir. Bir tarafta Sa'd ibn Ebî Vakkaas i!: ölü kardesi Utbe ibn Ebî Vakkaas; öbür tarafta ölü Zem'a, oglu Abd ibn Zem'a, kizi mü'minlerin anasi Sevde. Da'vâ edilen sey: Zem'a'mn cariyesinin dogurdugu Abdurrahmân'in nesebinin ta'yînidir.

[37]
Bu da geçen hadîsteki "Çocuk dösegindir" sözünün tefsiridir. Bu, geçen hadîsin aksine, ayri bir hadîstir. Çünkü geçen hadîs, Abd ibn Zem'a'mn hadîsine tâbi' olarak zikredilmistir (Aynî).

[38]
Umer'in bu sözü muallâk olarak Sehâdetler'in evvelinde geçti. Çünkü insanlarin çogu hürdür. Köleligine dâir bir delîl olmadikça, bulunan çocuk da hürdür; ona kimse velayet iddia edemez. Bulunan çocuk hürr olunca, onun velayeti beytu'l-mâlda olur. Çünkü o bütün müslümânlara âid olmustur...

[39]
Âise'nin Berîre'yi satin alma hadîsi ile Berîre'ye koyun sadaka verilmesi, birçok yerde geçti. Berîre'nin kocasinin köle oldugu hadîsi de Talâk'ta geçti.

[40]
Velâ: Kisinin mâlik bulundugu bir sahsi azâd etmesi sebebiyle, azâd edenle azâd edilen arasinda devam eden hükmî yakinliktir ki, bu yakinlik sebebiyle azâd eden, azâd edilenin mirasina hakk kazanir.

[41]
Sâibe: Efendinin kölesine: "Senin üzerinde kimsenin velâsi olmasin, sen basibos ol" yâhud "Ben seni, üzerinde kimsenin velâsi olmaksizin azâd ettim" dedigi kimsedir. Âlimler, bunun mîrâsinda ihtilâf ettiler: Bâzilari "Velâ azâd edene âiddir" hadîsiyle delîl yaparak onun mîrâsi efendisine âiddir, dedi. Bâzisi da onun mîrâsi bütün müslümânlara, yânî beytu'1-mâle âid olur, dediler... (Aynî).

[42]
Bu, kisaltilmis bir hadîstir: Bir adam Adullah ibn Mes'ûd'a geldi de: Ben bir köleyi sâibe olarak azâd ettim. Sonra o kimse öldü, mal birakti. Fakat mîrâsçi birakmadi? dedi. Bunun üzerine Abdullah: Islâm ehli sâibe yapmazlar, ancak Câhiliye ehli sâibe yaparlardi. Sen onun ni'met velîsisin. Onun mîrâsi sana âiddir, demistir. Bunu Ismâîlî rivayet etti.

[43]
Bu Âise hadîsi yirmiden fazla yerde geçti... (Aynî).

[44]
Hadîsin bâzi rivayetleri Hacc'da, Cizye'de ve daha baska yerlerde geçmisti; t'-tisâm'da da gelecektir.

[45]
Çünkü velâ hakki, azâd edenin azâd edilenden sabit olan mîrâs hakkidir ki, bunun baskasina teslîmi mümkin degildir (el-Kevâkib).

[46]
Hasen Basrî'nin bu görüsünü Sufyân es-Sevrî, Câmi'inâe rivayet etmistir. Bunu Ebû Bekr ibn Ebî Seybe ile ed-Dârimî de rivayet etmislerdir.

[47]
Temîm ed-Dârî'nin bu sözünü Buhârî Târîh'inde, Ebû Dâvûd ibn Ebî Âsim, Taberânî de rivayet etmislerdir. Hadîs söyledir: Temîm: Yâ Rasûlallah, müslü-mânlardan birinin elinde Islâm'a giren kimse hakkinda sünnet nedir? dedim. Rasûlullah: "O, ..."buyurdu, dedi. Yânî dünyâda yardim, öldügünde yikama, kefenleme ve namazinda ona en yakindir, mîrâsda degil... (Aynî).

[48]
Bu hadîse göre köle, kendisini azâdlayan aileye nisbet olunur ve o ailenin adiyle anilir. Vefat ettiginde de onun malina, azâdlayan aile vâris olur.

[49]
Buhârî'nin Ensâr'm Faziletleri bölümündeki rivayette Enes ibn Mâlik söyle demistir: Rasûlullah bir kerre husûsî olarak Ensâr'i meclisine çagirdi. Ensâr toplandiginda: "Aranizda sizden baska kimse var mi?" diye sordu. Ensâr da: Hayir yoktur, ancak kizkardeslerimizin ogullan vardir, dediler. Bunun üzerine Rasûlullah: "Bir kavmin kizkardes ogullan, o soydandir" buyurdu.

Bu hadîse tutunarak Ebû Hanîfe ile Iraklilar, ölünün asabesi, yâni erkek akrabasi bulunmazsa, Zevu'l-Erhâm'in (yâni ana tarafi akrabasinin) asabede mahsûs olan tertîbe göre mîrâsçi olacaklarini kabul etmislerdir. îrhâm Mâlik, Safiî ve Medîne fakîhleri ise Zevu'l-Erhâm'in -asabeden vâris bulunmadigi surette- veraset hakkim kabul etmemislerdir...

[50]
Surayh'm bu sözünü Ibn Ebî Seybe ile ed-Dârimî rivayet etmistir.

[51]
Umer ibn Abdilazîz'in sözünü Abdurrazzâk rivayet etmistir.

[52]
Hadîs cumhurun görüsünü te'yîd ediyor: Esîr, kendisine mîrâs vâcib oldugu z<-mân bu onun için durdurulur. Çünkü o müslümân ise, Peygamber'in bu ha'1! sindeki sözünün umumîligi altina girmistir.

[53]
Bu hadîs dîn ayriliginin mîrâsa mâni' oldugunu beyân ediyor. Nevevî der ki: Müslümanlar kâfirin müslümândan mîrâs alamiyacagi hususunda ittifak ettiler. Müslümâmn kâfirden mîrâs almasinda ise ihtilâf vardir. Cumhura göre, müs-lim de kâfirden mîrâs almaz. Mürted ise ittifakla müslümâna vâris olmaz... (Müslim Ter., V, 146-147 "1614").

[54]
Buhârî burada hadîs zikretmedi. Âlimlerin mezhebi söyledir: Hristiyan köle öldügü zaman, köleligi sebebiyle mali efendisine âid olur. Çünkü kölenin mülkiyeti sahîh degildir. Malim efendisi mîrâs yoluyla degil de kölenin sahibi olmakla hakk eder. Mükâteb, yânî hürriyetini satin alma mukaavelesi yapilmis köleye gelince, o mukaavele bedelini ödemeden önce ölür ve malinda borcunu Ödeyecek mikdâr bulunursa, bu mal mukaavelesi için alinir, bundan artan birsey olursa o da beytu'1-mâle âid olur.

Çocugunu inkâr edenin günâhina gelince, Ebû Dâvûd ve Nesâî'nin Ebû Hu-reyre'den merfû'an rivayet ettikleri su hadîs vardir: "Her kim baka baka çocugunu inkâr ederse, Al/ah ondan rahmetini perde/er" (Aynî ve Kastallânî).

[55]
Bâzi nüshalarda: "Çocugunu inkâr eden kimsenin ve bir erkek kardes veya kardes oglu iddia eden kimsenin günâhi babi" seklinde gelmistir.

[56]
Bu hadîsin bir rivayeti yakinda "Çocuk dösegindir bâbf'nda geçmisti.

[57]
Bunun bir rivayeti Magâzî, "Huneyn gazvesi bâbi"nda geçmisti.

[58]
Bundan daha genis bir rivayet Ebû Zerr'den, "Kureys'in Menkabeleri" bölümünde geçmisti.

Bu hadîsler, kisinin ma'rûf ve ma'lûrn olan nesebini inkâri ve baska bir yabanci kisiye nisbet iddiasinin haram olduguna açikça delâlet etmektedirler. Dilimizdeki "Aslini saklayan haramzadedir" atasözü bu rivayetlerin vecîz bir Ifadesidir

[59]
Süleyman Peygamber, küçük kadinin çocuga olan sefkatinin büyüklügüne delâlet eden korkusundan dolayi onun lehine hükmetti de, onun "Çocugun büyük kadina âid

oldugu" seklindeki ikrari ile amel etmedi....
Bu hadîsin bir rivayeti Peygamberler bölümünde "Süleyman Peygamber" basliginda geçmisti (Kastallânî)
[60]
Ebû Hureyre o güne kadar "Sikkîn" sözünü isitmedigini, bu isim yerine "Mudye" ismini söylediklerini bildirmistir. Bu iki isim, ayni âletin ayri i'tibâr-dan isimleridir. "Sikkîn" ismi biçagin, hayvanin hareketini sükûna erdirdigi için; "Mudye" ismi de hayvan hayâtinin sinirini kestigi için böyle isimlendirilmistir (Aynî).
[61]
Kaaif izci demektir ki, eldeki, ayaklardaki, yüzdeki çizgilere bakarak buldugu benzerlikle fer'in nesebini asl'a katan kimsedir. Câhiliyet devrinde Arablar arasinda bu izcilere ehemmiyet verilir, onun sözüne hukuken i'tibâr edilirdi. Za-mâmmizdaki parmak izi bu izciligin bir nev'i sayilabilir.
[62]
Mâzerî dedi ki: Câhiliyetteki kimseler Usâme siyah, Zeyd ise beyaz tenli oldugu için, Usâme'nin nesebinde kötüleme yapiyorlardi. Bu meshur kaaif, renk ihtilâfina ragmen Usâme'yi Zeyd'in nesebine katinca -zîrâ Arablar kaaif sözüne i'-timâd ederlerdi- Peygamber bundan sevinç duydu. Çünkü bu söz, nesebde ta'n etmelerinden onlari men' edici mâhiyette idi (Nevevî).
Zeyd evvelâ Peygamber'in kölesi, sonra evlâdligi oldugu için, bu dedikodulardan üzülüyordu. Sevinmesi bunun neseb kötülemelerini keseceginden ileri geliyordu.
Imâm Safiî bu hadîse tutunarak kaaifin sözü hüküm dayanagi olur demistir. Ebû Hanîfe ise "Bir delil ile bilmedigin seye tâbi1 olma "(el-tsrâ: 36) âyetine tutunarak, kaaifin sözünü reddetmistir.
Bu hadîslerin birer rivayeti Usâme'nin fazileti bâbi'nda geçmisti. Bunlari Müslim de Kitâbu'r-Radâ'da getirmistir: Müslim Ter., IV, 584 "Iz sürücünün çocugu birinin nesebine kdtmasiyle amel babi"- "1459".